

FİLİSTİN DEVLETİNİN TANINMASI

BİLAL SALAYMEH

- ♦ Batılı ülkelerin Filistin devletini tanımmasının zamanlaması nasıl okunmalı?
- ♦ Filistin devletinin tanınmasının masada ve sahadaki karşılığı nedir?
- ♦ Daha anlamlı bir değişim süreci için bu tanımayı takip etmesi gereken adımlar neler?

Birleşik Krallık, Fransa, Kanada, Avustralya ve Portekiz'in de aralarında bulunduğu Batılı ülkeler, İsrail'in Gazze'de ikinci yılını dolduran soykırımı sürecinde oldukça sembolik bir hareketle Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu marjında "bir" Filistin devletini tanıdı.

NEDEN ŞİMDİ?

Batılı devletlerin suç ortaklığıyla Gazze'de süregelen soykırım karşısında halkların öfkesi giderek artarken; İsrail hükümetinin insani yardım erişimine yönelik temel çağrılarını hiçe sayması, Katar gibi egemen bir devleti bombalaması ve müzakere ekibini hedef almaya çalışması uluslararası tepkileri kaçınılmaz hale getirmiştir. Batılı başkentler, Tel Aviv yönetimine soykırımı durdurması için gerçek bir baskı uygulamak veya failleri adalet önüne çıkaracak somut adımlar atmamak yerine bir Filistin devletini tanımak gibi sembolik bir diplomatik jesti tercih etmiştir.

Bu son tanıma dalgası Temmuz sonlarında Fransa ve Suudi Arabistan'ın öncülüğünde düzenlenen Filistin Sorununun Barışçıl Çözümü ve İki Devletli Çözümün Uygulanması için Uluslararası Konferans aracılığıyla

başlatılan ve 12 Eylül 2025'te¹ BM Genel Kurulu tarafından onaylanan New York Deklarasyonu'na² uzanan girişim üzerine inşa edilmiştir. Deklarasyon, Gazze'de derhal ateşkes sağlanması, Gazze'de tutulan tüm rehinelere serbest bırakılması ve hem yaşayabilir hem de egemen bir Filistin devletinin kurulması çağrısında bulunmuştur. Ayrıca Hamas'ın silahsızlandırılması ve Gazze'deki yönetimden dışlanması, İsrail ile Arap ülkeleri arasında normalleşme ve kolektif güvenlik garantileri çağrısı da söz konusu deklarasyonda yer almıştır.

Filistin devletini tanımaya yönelik bu hamle Hamas'ın 7 Ekim 2023'te İsrail'e saldırısının ardından İsrail'in Gazze'de iki yıldır sürdürdüğü zulmü sonrasında Batılı ülkeler için en az maliyetli politika seçeneğiydi. Devam eden İsrail saldırıları 65 binden fazla

1 "Endorsement of the New York Declaration on the Peaceful Settlement of the Question of Palestine and the Implementation of the Two-State Solution", BM, 12 Eylül 2025, <https://docs.un.org/en/A/80/L.1/Rev.1>, (Erişim tarihi: 6 Ekim 2025).

2 "New York Declaration on the Peaceful Settlement of the Question of Palestine and the Implementation of the Two-State Solution", BM, 4 Ağustos 2025, <https://docs.un.org/en/A/CONF.243/2025/1>, (Erişim tarihi: 6 Ekim 2025).

BİLAL SALAYMEH

Doktorasını Cenevre Uluslararası İlişkiler ve Kalkınma Çalışmaları Enstitüsünden üstün başarıyla uluslararası ilişkiler ve siyaset bilimi alanında almıştır. Şu anda Cenevre Lisansüstü Enstitüsü Çalışma, Kalkınma ve Barış İnşası Merkezinde doktora sonrası araştırma yapmaktadır.

Filistinlinin ölümüne neden olurken yüz binlercesini de yerinden etti ve Gazze'deki her türlü geçim koşullarını ortadan kaldırdı.

16 Eylül 2025'te BM (Doğu Kudüs ve İsrail'in de dahil olduğu) İşgal Altındaki Filistin Toprakları Bağımsız Uluslararası Soruşturma Komisyonu, İsrail'in Gazze'deki Filistinlilere karşı soykırım yaptığını belirten bir rapor yayımladı.³ Raporda komisyon, İsrail'i ve tüm devletleri "soykırımı sona erdirmek ve sorumlularını cezalandırmak için uluslararası hukuk kapsamındaki yasal yükümlülüklerini yerine getirmeye" çağırıyordu.

İsrail'in sürmekte olan soykırımını, küresel ölçekte Filistin'le bir dayanışma dalgası ortaya çıkardı ve Avustralya'dan Kanada'ya geniş kitleler harekete geçerek hükümetlerini kötüleşen insani felakete karşı acilen aksiyon almaya çağırdı. Küresel dayanışma hareketi Batı başkentlerinin sokaklarına, sanat ve sinemadan akademi ve spora kadar farklı sektörlere yayıldı. Savunuculuk örgütleri ve destekçi gruplardan oluşan bir koalisyon (örneğin #GameOverIsrael kampanyası) Avrupa futbol federasyonlarını ve diğer kuruluşları İsrail'i boykot etmeye çağırdı.⁴ Aralarında James Blake, PinkPantheress ve Saint Levant gibi sanatçıların da bulunduğu düzinelerce müzisyen, Filistinli aktivistler ve Hollywood aktörlerinin de katıldığı "Together for Palestine" konserinde Londra'da tıklım tıklım dolu bir arenada sahne aldı.⁵ Hannah Einbinder, Emmy ödülü kabul konuşmasını "Özgür Filistin!" diye bağırarak bitirdi. Javier Bardem kırmızı halıda kefiyle yürüdü.⁶

Tüm bu tepkilere rağmen İsrail hükümeti, kent- sel alanlardan geriye kalanları yıkmaya devam ederken

Gazze şehrini işgal etmek için yeni bir saldırı başlattığını duyurmakla kalmadı aynı zamanda Batı Şeria'yı ilhak etme niyetini de açıkladı.⁷ Batı Şeria'nın ilhak edilmesi ihtimali İsrail'in Birleşik Arap Emirlikleri gibi yakın bölgesel ortaklarını dahi öfkeliendirdi ve bunun sonucunda diplomatik ilişkilerde gerilemeler yaşandı.⁸

Devam eden soykırımı verilecek bir yanıtın zamanı çoktan geldi ve bir Filistin devletinin tanınması Batılı ülkeler için en az maliyetli politika seçeneği olarak görüldü.

FİLİSTİN DEVLETİNİN TANINMASININ ANLAMI

Bu büyük Batılı ülkeler bir Filistin devletini tanıyarak Filistin halkının bir devlete sahip olma konusundaki mücadelesini destekleyen yaklaşık 140 ülkenin yanında yer aldı. Ancak bir Filistin devletinin tanınması sembolik bir ağırlığa sahiptir ve ikili diplomatik ilişkileri geliştirebilir ancak Gazze ve Batı Şeria'daki gerçekler üzerinde belirgin bir etkisinin olması beklenmemektedir. "Vadedilen" Filistin devleti halen tanımlanmamış, BM'ye tam üyeliği garanti edilmemiş ve yakın gelecekte egemen bir devlete sahip olması öngörülmemektedir. Bu nedenle tanımanın, Gazze'de süren katliam ya da Batı Şeria'daki artan askeri baskı ve yerinden edilme tehditleri karşısında Filistinlilere doğrudan sağlayacağı fayda sınırlı kalabilir.

Filistin devletinin bu şekilde tanınması iki devletli çözüm söylemini bir güvence olarak öne sürmektedir. Ancak iki devletli çözüme yönelik sözde bağlılık, İsrail'in Batı Şeria'yı askeri işgali, genişleyen yerleşimler ve İsrail'in yakın zamanda Gazze'yi yeniden işgal etmesiyle örneklenen sahadaki gerçekliği göz ardı etmektedir. Ortaya çıkabilecek "Filistin devleti" işleyen bir ekonomisi ve bağlanmış toprakları olmayan, kuşatma altındaki kasabalardan oluşan, fiilen işlevsiz bir birlik-telik riski taşımaktadır.

3 "Legal Analysis of the Conduct of Israel in Gaza Pursuant to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide", BM, 16 Eylül 2025, <https://www.un.org/unispal/wp-content/uploads/2025/09/a-hrc-60-crp-3.pdf>, (Erişim tarihi: 6 Ekim 2025).

4 Game over Israel, <https://www.gameoverisrael.com/en>, (Erişim tarihi: 6 Ekim 2025); "Advocacy Groups Call for European Ban on Israel Team and Players in Times Square Billboard", Reuters, 17 Eylül 2025.

5 Together for Palestine: A Humanitarian Fundraiser at OVO Arena Wembley on 17 September 2025, <https://togetherforpalestine.org>, (Erişim tarihi: 6 Ekim 2025); Michael Hann, "Together for Palestine Concert: Benedict Cumberbatch, Damon Albarn and Neneh Cherry Take Stage at Galvanising and Star-Studded Gig for Gaza", *The Guardian*, 18 Eylül 2025.

6 Michael Hann, "Hannah Einbinder and Javier Bardem among Emmy Stars to Call for Gaza Ceasefire", *The Guardian*, 15 Eylül 2025.

7 "Israeli Parliament Approves Symbolic Motion on West Bank Annexation", Aljazeera, 23 Temmuz 2025.

8 Alexander Cornwell, "Exclusive: UAE Could Downgrade Diplomatic Ties If Israel Annexes West Bank, Sources Say", Reuters, 18 Eylül 2025.

Ayrıca Kanada ve Avustralya dahil olmak üzere bazı ülkeler bu tanımayı “şartlı” olarak gerçekleştirmişlerdir. Avustralya, tanımayı “Filistin yönetimi başkanının İsrail’in var olma hakkını tanıdığını yeniden ifade etmesi” ve “demokratik seçimler düzenleme ve finans, yönetim ve eğitim konularında önemli reformlar yapma taahhütleri de dahil olmak üzere Avustralya’ya doğrudan taahhütler vermesi” şartına bağlamıştır. Ayrıca “terör örgütü” olarak gördüğü “ Hamas’ın Filistin’de hiçbir rolü olmaması gerektiğini” de belirtmiştir. Bu çerçevede Avustralya’nın açıklamasına göre “diplomatik ilişkilerin kurulması ve büyükelçiliklerin açılması, Filistin yönetiminin reform taahhütlerinde ilerleme kaydetmesi olarak değerlendirilecektir.”⁹ Keza Kanada’nın resmi açıklamasında da benzer ifadeler yer almıştır: “Filistin yönetimi Kanada’ya ve uluslararası topluma; yönetiminde temelden reform yapılması, 2026’da Hamas’ın hiçbir rol oynayamayacağı genel seçimlerin yapılması ve Filistin devletinin askeri unsurlardan arındırılması da dahil olmak üzere çok ihtiyaç duyulan reformlar konusunda doğrudan taahhütlerde bulunmuştur.”¹⁰

Filistin yönetiminin reform ihtiyacı tartışılmaz olmakla birlikte tanınmanın öngörülen reformlara veya siyasi katılımdan grupların dışlanmasına bağlanması; stratejik bir değişim sağlamak yerine sömürgeci zihniyetin ve yukarıdan aşağıya dayatılan toplum mühendisliğinin bir tezahürü olarak görülebilir.

Yasal açıdan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin (BMGK) iki daimi üyesi olan Birleşik Krallık ve Fransa da dahil olmasına rağmen bu yeni tanımlar Filistin’in BM’deki statüsünü hemen değiştirmemektedir. Buna göre Filistin oy hakkı olmayan “daimi gözlemci devlet” statüsünde kalmayı sürdürmektedir. BM’ye tam üyelik, BMGK’nin onayını ve dolayısıyla Filistin devletini tanımaya yönelik her türlü hamleyle

⁹ “Australia Recognises the State of Palestine”, Avustralya Dışişleri Bakanı, 21 Eylül 2025, <https://www.foreignminister.gov.au/minister/penny-wong/media-release/australia-recognises-state-palestine>, (Erişim tarihi: 6 Ekim 2025).

¹⁰ “Statement by Prime Minister Carney on Canada’s Recognition of the State of Palestine”, Kanada Başbakanı, 21 Eylül 2025, <https://www.pm.gc.ca/en/news/statements/2025/09/21/statement-prime-minister-carney-on-canada-recognition-state-palestine>, (Erişim tarihi: 6 Ekim 2025).

karşı çıkmayı sürdüren ABD de dahil olmak üzere beş daimi üyenin tamamının desteğini gerektirmektedir.

Ancak Başkan Donald Trump’ın yönetimindeki ABD, BM Genel Kuruluna katılmak üzere New York’a gitmeyi planlayan Başkan Mahmud Abbas liderliğindeki Filistin yönetimi heyetine vize vermeyi bile reddetmiştir.

Öte yandan ABD, BMGK’nin Filistin devletinin tanınmasına karşı çıkan tek daimi üyesi olarak giderek yalnızlaşma riskiyle karşı karşıyadır. ABD’nin izolasyonu BM Genel Kurulunda Filistin’e ilişkin kararların oylamasında genellikle yalnızca İsrail ve bir avuç küçük ada devletinin desteğini almasıyla belirginleşmektedir. Ancak mevcut Amerikan yönetimi uluslararası normlara kayıtsız kalmakta ve bu tutumuyla küresel itibarını umursamıyor görünmektedir.

Son olarak yerlerinden edilen ve temel insani ihtiyaçlardan mahrum bırakıldıkları için dayanılmaz acılarla karşı karşıya gelen Gazze halkı, tanınmayı kesinlikle memnuniyetle karşılayacaktır ancak onlar için esas olan ölüm makinesini durduracak ve acılarını hafifletecek acil ve somut adımlardır. Öte yandan birçok kişi bu tür tanımların esas amacının artan uluslararası baskıyı saptırmaya yönelik bir diplomatik manevra olup olmadığı ve Filistinlilerin acılarını hafifletmeye yönelik somut adımları gölgede bırakabileceğini sorgulayabilecektir.

ATILMASI GEREKEN YENİ ADIMLAR

Filistin devletinin tanınması sembolik bir hamle olmakla birlikte son nokta olmamalı; bu adım Gazze’de ateşkesi güvence altına almak için bir kaldıraç işlevi görmeli ve İsrail-Filistin çatışmasının gidişatını değiştirebilecek bir dönüm noktası tesis edilene dek İsrail’i izole edip uluslararası baskı oluşturmaya hizmet etmelidir. Bu kritik anda sorumluluk ise Filistinli, bölgesel ve uluslararası karar vericilere düşmektedir.

Tanıma dalgası, dikkatleri Gazze’de devam eden yıkımdan ve İsrail ordusunun hızla uyguladığı yerinden etmelerden uzaklaştırmamalıdır. Aksine devam eden soykırım, gelecekteki herhangi bir Filistin devletinin tam kalbini yani kendi topraklarında yaşayan

halkını hedef alırken durumun ciddiyeti ve acil ateşkes ihtiyacının altını çizmelidir. New York Deklarasyonu açıkça Gazze saldırılarının artık sona ermesi, esirlerin değiş tokuş edilmesi ve İsrail güçlerinin Gazze'den tamamen çekilmesi çağrısında bulunmaktadır.

Aynı zamanda “BM ve ICRC [Uluslararası Kızılhaç Komitesi] ile koordineli olarak ve insani ilkeler doğrultusunda tüm geçişler yoluyla ve Gazze genelinde insani yardımın derhal, güvenli, koşulsuz ve engelsiz bir şekilde ulaştırılmasını” talep etmektedir. Bu talepler desteklenmeli, önceliklendirilmeli ve uluslararası insancıl hukuk kapsamında temel insan hakları ve yükümlülükleri oluşturdukları için herhangi bir siyasi hamleye bağlı bırakılmamalıdır.

Buna paralel bu tanımlar diplomatik bir araç olarak kullanılmalı, aktif uluslararası katılımı artırarak ve bir Filistin devletine yönelik destek tabanını genişleterek sürece somut katkı sağlamayı hedeflemelidir. Bu süreçte Filistin yönetimi, Gazze konusunda Ortak Arap-İslam Olağanüstü Zirvesi tarafından görevlendirilen Bakanlar Komitesi ile birlikte çok kritik bir rol ve sorumluluğa sahiptir. Bu bağlamda İspanya, Norveç ve Fransa ile ortaklıklar başta İtalya ve Almanya olmak üzere Filistin'i henüz tanımayan diğer devletler üzerindeki baskının artmasına yardımcı olabilir. Bu tanımlar aynı zamanda Filistinlilerin güvenliğini sağlamak,

Filistin devletini sahada desteklemek ve İsrail hükümetine yayılcı planlarını ve etnik temizlik politikalarını durdurması için gerçek bir baskı uygulamak üzere somut politikalara dönüştürülmelidir. New York Deklarasyonu'nun eki¹¹ konferans eş başkanları ve çalışma gruplarının takip mekanizmalarıyla görevlendirildiği çeşitli araçlar sunmaktadır. Bu mekanizmalar etkin biçimde işletilmeli ve tanımlar normalleşme süreçlerinde Filistin halkının acıları ve haklarını geri plana itmemelidir.

Son olarak bir Filistin devletinin tanınması uluslararası dayanışma bağlamında ve Filistin ulusal mücadelesinin uzun yolculuğunda bir adım olarak görülmelidir. Doğu Timor'dan Güney Afrika'ya dek sömürgecilikten kurtulma süreçlerinde izlenen izolasyon ve yaptırım politikaları göstermiştir ki askeri işgalleri ve *apartheid* rejimlerini izole etmek uluslararası bir stratejik değişimin ön koşuludur. Bu diplomatik adımların üzerine inşa edilerek artan kamuoyu baskısından yararlanılması Filistin davasını bir “Güney Afrika anı”na yani İsrail üzerinde anlamlı değişimi zorlayacak küresel bir boykot ve yaptırım hareketine dönüştürebilir.

11 “New York Declaration on the Peaceful Settlement of the Question of Palestine and the Implementation of the Two-State Solution”, BM, 6 Ağustos 2025, <https://docs.un.org/en/A/CONF.243/2025/1/Add.1>, (Erişim tarihi: 6 Ekim 2025).

